

Życiorys naukowy Profesora Andrzeja Marii Lewickiego

Profesor Andrzej Maria Rogala-Lewicki urodził się 1 listopada 1934 we Lwowie. Jego osobowość naukowa jako młodego uczonego ukształtowała się w znakomitym środowisku Uniwersytetu Warszawskiego. Tytuł magistra filologii polskiej uzyskał tamże w roku 1956 i w tym samym roku rozpoczął pracę na stanowisku asystenta w Pracowni Syntaktologicznej przy Zakładzie Języka Polskiego UW. Pracował pod kierunkiem prof. dr hab. Haliny Konecznej. Po jej śmierci (1961 r.) Pracownia Syntaktologiczna uległa likwidacji, przeszedł wówczas do pracy dydaktycznej w Zakładzie Języka Polskiego UW. Tytuł doktora nauk humanistycznych otrzymał w roku 1967 na podstawie rozprawy *Wyrażenia przyimkowe w funkcji orzecznika w polskim języku współczesnym*. W bogatym dorobku Profesora, liczącym ogółem około 100 pozycji, w pierwszych latach pracy naukowej właśnie problematyka składniowa zaznaczy się najwyraźniej szeregiem opracowań, takich jak *Geneza struktur typu: podano herbatę, Z prac nad kwestionariuszem do badania składni gwar polskich* (razem z I. Judycką), *Polska terminologia składniowa* (z I. Judycką, H. Mierzejewską i R. Sinielnikoff), *Zdania wyrażające czynności i stany ludzkie bezosobiste, Okolicznik a orzecznik, Orzeczenie w formie wyrażenia przyimkowego jako znak relacji symetrycznej, Orzecznik przyimkowy w polskim języku współczesnym*. W owym czasie Autor wydał też książkę poświęconą syntaktyce pt. *Problemy składni polskiej. Studia — dyskusje —*

polemiki z lat 1945–1970 (wybrał, ułożył i wstępem opatrzył A. M. Lewicki), o objętości 228 stron. Z późniejszych opracowań należy tu wymienić artykuły: *Składnik nieciągły w funkcji orzeczenia*, *Koreferat do konspektu gramatyki języka polskiego*, *Światopogląd i metodologia syntaktyczna Haliny Konecznej*, *Prepozycjonalizacja rzeczowników a problem anafory*.

Składniowa orientacja badawcza znajdzie następnie pełny wyraz w badaniach frazeologicznych Profesora, chociaż problematyka ta, dominująca w latach po okresie „warszawskim”, będzie przez Niego opracowywana z rozmaitych punktów widzenia. Z perspektywy badacza składni ujmie przede wszystkim frazeologię w znanej książce *Wprowadzenie do frazeologii syntaktycznej. Teoria zwrotu frazeologicznego*, wydanej w 1976 r. w Katowicach, oraz w artykułach: *Składnia związków frazeologicznych i Zwroty frazeologiczne, czyli predykaty w formie składników nieciągłych*.

W roku 1968 grupa młodych wówczas badaczy (wtedy doc. dr hab. Jerzy Woronczak, dr Jadwiga Sambor, dr Ida Kurcz i dr Andrzej M. Lewicki) podjęła pracę nad opracowaniem słownika frekwencyjnego języka polskiego, samodzielny, poza strukturami formalnymi. W latach 1974–1977 wydano 5 tomów materiałowych, ukazujących częstość użycia wyrazów w 5 głównych stylach funkcjonalnych polskiego języka współczesnego, a w roku 1990, w Krakowie, 2 tomy syntetyczne *Słownika frekwencyjnego polszczyzny współczesnej*, s. 997, autorstwa wyżej wymienionych i Krzysztofa Szafrana, informatyka, który nadał słownikowi postać stosowną do współczesnych komputerów, co umożliwiło druk i umożliwi w przyszłości wydanie na płycie CD, jeśli będzie na to zapotrzebowanie.

W roku 1969 Profesor przystąpił do grupy organizatorów Wyższej Szkoły Nauczycielskiej w Olsztynie (obecnie jest to Wyższa Szkoła Pedagogiczna), gdzie 1 IX 1969 roku otrzymał tytuł docenta i stanowisko dziekana Wydziału Humanistycznego. Funkcję tę pełnił do 1974 roku. W tym samym roku został na własną prośbę przeniesiony do Uniwersytetu Śląskiego, gdzie uczestniczył w organizacji Instytutu Filologii Obcych. W 1976 roku uzyskał tytuł doktora habilitowanego na Uniwersytecie Warszawskim na podstawie wymienionej już rozprawy *Wprowadzenie do frazeologii syntaktycznej*. W czasie współpracy z prof. K. Polańskim na Uniwersytecie Śląskim przystąpił do zespołu przygotowującego *Encyklopedię językoznawstwa ogólnego*, która ukazała się w 1993 r., obecnie przygotowywane jest drugie wydanie. Profesor Lewicki jest autorem 172 artykułów hasłowych, umieszczonych w tym dziele. Zainteresowanie się Autora problematyką językoznawstwa ogólnego zaowocowało także innymi dokonaniem. W latach 1980–1996 współredagował *Lexicon Grammaticorum. Who's Who in the History of World Linguistics*, Tübingen 1996, gdzie napisał 18 artykułów. W zakresie wspomnianych za-

interesowań mieszczą się także częściowo rozprawy: *Wskaźniki utrwalenia jednostki słownikowej*, *Akomodacja stylowa jednostek języka*, *Dynamizm jednostki językowej*, *Wykorzystanie danych ilościowych przy tworzeniu słowników tematycznych* oraz liczne recenzje, w których eksponuje zawsze zagadnienia teoretyczne i metodologiczne opisu języka.

Także w licznych studiach poświęconych frazeologii na plan pierwszy Autor wysuwa przeważnie problemy teorii frazeologii i metodologii jej opracowania, stwarzając tym samym podstawy nowoczesnej nauki o tej dziedzinie języka. Świadczy o tym długa seria tytułów Jego prac ukazujących się po roku 1974 (prócz wymienionych poprzednio): *Aparat pojęciowy frazeologii*, *O pojęciu łączliwości frazeologicznej*, *Warianty zwrotów frazeologicznych*, *Łączliwość frazeologiczna wypowiedników...*, *O minimalnych jednostkach frazeologicznych*, *Derywacja frazeologiczna — najwyższy współcześnie stopień abstrakcji w poznaniu zasobu frazeologicznego języka*, *O motywacji frazeologizmów*, *Problemy metodologiczne wariantywności związków frazeologicznych*, *Problemy opracowania słownika frazeologicznego*, *Pojęcie rodziny frazeologicznej* (z B. Rejakołą), *Motywacja globalna frazeologizmów*, *Słownik a gramatyka w leksykograficznym opisie związków frazeologicznych*, *Leksykografičeskij instrumentarij opisanija struktury frazeologičeskogo sostava jazyka*, *Zapóżyčzone wyrażenia cytowane jako typ jednostek słownika*, *Frazeologia stylu naukowego*, *Rola motywacji w opisowym słowniku zwrotów idiomatycznych*, *Zakres frazeologii*, *Frazeologia* (razem z A. Pajdzińską) — artykuł w *Encyklopedii kultury polskiej XX wieku*, *Próba profilowania pojęcia droga na podstawie idiomatyzmów języka polskiego*, *Od przysłowia do frazeologizmu* (w druku). Autor wydał także cztery opracowania książkowe — pod Jego redakcją ukazały się zbiorowe publikacje z zakresu frazeologii: *Statość i zmienność związków frazeologicznych* (Lublin 1982), *Problemy frazeologii europejskiej*, I (Warszawa 1996) i *Problemy frazeologii europejskiej*, II (współredaktor: W. Chlebda; Warszawa 1997), a wraz z A. Pajdzińską i B. Rejakołą opublikował książkę *Z zagadnień frazeologii. Problemy leksykograficzne* (Warszawa 1987). Jest ponadto współredaktorem dwu innych prac zbiorowych: *Syntagmes nominaux dans les langues romanes et slaves* (z M. Kęsikiem; Lublin 1989) i *Kreowanie świata w tekstach* (z R. Tokarskim; Lublin 1995).

Z przeglądu licznych rozpraw z zakresu frazeologii, napisanych przez Profesora Lewickiego, wynika także zapowiedź powstania nowego słownika frazeologicznego języka polskiego, nad którym pracuje obecnie z zespołem.

Oprócz frazeologii i składni polskiej oraz językoznawstwa ogólnego wraz z historią lingwistyki szczególnym zainteresowaniem Profesora Lewickiego cieszy się w ostatnich latach semiotyka, zwłaszcza zaś dotycząca proble-

matyki komunikatów reklamowych. Poświęcił jej szereg studiów, do których należą: *Poezja reklamy*, *Frazeologizmy w sloganach reklamowych*, *Styl oficjalny i styl potoczny w sloganach reklamowych*, *Obraz samochodu w sloganach reklamowych*. Zamieszczona w tym tomie bibliografia prac naukowych Profesora daje pełne wyobrażenie o rzetelności jego zainteresowań i doniosłości poruszanych problemów, przedstawianych zawsze z niezwykłą rzetelnością i precyzją.

Zdając sobie z pełni sprawę z dokonań naukowych i organizacyjnych Profesora Lewickiego w roku 1976 postanowiliśmy zaprosić Go do pracy w Instytucie Filologii Polskiej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, gdzie też został służbowo przeniesiony. W latach 1976–1980 współpracowaliśmy razem w ramach dyrekcji tegoż instytutu, który odziedziczyliśmy w złym stanie kadrowym. Harmonijna i efektywna współpraca naszych młodych kolegów z Profesorem Lewickim przyczyniła się znacznie do przyspieszenia rozwoju instytutu. W Lublinie w roku 1987 uzyskał on tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego, zaś w roku 1992 stanowisko profesora zwyczajnego. W roku 1986 z ówczesnego Zakładu Języka Polskiego został wydzielony Zakład Językoznawstwa Ogólnego, którym Profesor kieruje do dziś.

Znaczne są Jego zasługi w dziedzinie kształcenia kadry naukowej (w różnych zresztą ośrodkach akademickich). Był promotorem 5 zakończonych prac doktorskich, recenzował 10 prac doktorskich, 9 prac habilitacyjnych i 6 wniosków o tytuł profesora. Jest również recenzentem międzynarodowych tematów badawczych CEU Praha. Wyrazem uznania dla Jego zasług było powołanie Go w skład Komitetu Językoznawstwa Polskiej Akademii Nauk i wybór na przewodniczącego dwu Komisji — Frazeologicznej oraz Rozwoju i Zaburzeń Mowy (tej ostatniej okresowo).

Wydanie niniejszej książki dedykowanej Profesorowi Lewickiemu winno być również poczytane jako wyraz uznania dla Jego wielostronnej działalności w językoznawczym, polonistycznym i neofilologicznym, środowisku lubelskim.

Teresa Skubalanka